

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

ПЕРЕДМОВА

Перед вами — третя з моїх книг про життя моєї родини на острові Корфу напередодні Другої світової війни. Комусь може видатися дивним, що мені досі є про що писати про цей період мого життя, але тут варто наголосити, що на той час, особливо за грецькими мірками, наші статки були вельми непоганими й ніхто з нас не працював у звичайному розумінні цього слова, а тому більшу частину часу ми розважалися. За п'ять років такого безтурботного життя легко накопичити чимало вражень!

Коли пишеш серію книг із тими самими або переважно тими самими дійовими особами, найскладніше — це не докучати нескінченними описами знайомих персонажів тим, хто читав попередні книги, і водночас не надто тішитись надією, що всі пам'ятають те, що було написано раніше. Цілком може статися, що читач узагалі вперше бачить мою писанину. Дуже важко віднайти такий шлях, щоб не роздратувати давніх читачів і не перевантажити нових. Сподіваюся, мені це вдалося.

У першій книзі трилогії — «Моя сім'я та інші звірі» — є рядки, які, як на мене, найкраще передають сут-

ність мого задуму: «Я намагався реалістично, без зайвих прикрас зобразити своїх рідних, і вони проходять сторінками книги такими, якими я їх побачив». Але для пояснення кумедних моментів маю спершу зазначити, що, коли ми жили на Корфу, усі були ще дуже молодими: Ларрі, найстаршому, виповнилося двадцять три роки, Леслі — дев'ятнадцять, Марго — вісімнадцять, а мені, наймолодшому, було лише десять. Про мамин вік ніхто з нас тоді не мав точного уявлення з тієї простої причини, що вона ніколи не згадувала про свій день народження. Можу тільки сказати, що Мама була досить дорослою, щоби мати чотирьох дітей. На її прохання я також краще відразу поясню, що вона була вдовою, а то, як передбачливо зазначила Мама, люди всіляке можуть подумати.

Щоби втиснути в мою історію всі події, спостереження й радості за ці п'ять років і водночас не перевищити за обсягом «Британської енциклопедії», мені довелося не раз усе перекроїти, скласти по-новому й скоротити так, що врешті-решт від реальних часових меж подій майже нічого не залишилося.

Зізнаюся також, що в попередніх книгах я опустил багато спогадів і людей, про яких мені хотілося би розповісти, а тут я намагаюсь надолужити втрачене. Сподіваюсь, що ця книга подарує читачам стільки ж задоволення, скільки, схоже, подарували попередні — «Моя сім'я та інші звірі» і «Птахи, звірі та родичі». Вона для мене є спогадами про дуже важливий час мого життя й про те, чого, на жаль, позбавлена більшість нинішніх дітлахів — по-справжньому щасливого й безтурботного дитинства.

Розділ 1

СОБАКИ, СОНІ ТА СУМБУР



Цього нестерпного турка треба негайно прибрати з порядку денного.

*— Карлайл**

Літо видалося винятково щедрим. Здавалося, сонце вичаклювало з острова його особливі принади, бо ще ніколи ми не потопали в такому розмаїтті плодів і квітів. Море ніколи не було настільки теплющим і наповненим рибою, а птаство ніколи раніше не виводило стільки пташенят. Небачена кількість метеликів та іншої комашні повиводилася з лялечок¹ і шугала над просторами Корфю. Кавуни, з їхнім хрустким і прохолодним, наче рожевий сніг, м'якушем, скидалися на велетенські ботанічні гарматні ядра, кожне з яких було спроможне розчавити

* Томас Карлайл (1795–1881) — шотландський письменник, сатирик, перекладач та есеїст.

ціле місто; гілки дерев ломилися під вагою солодких, соковитих, вельветово-оксамитових груш — таких насичено помаранчевих або рожевих, як урожайна півня*; зелені та чорні інжирини² тріскалися під тиском власного соку, і ці шпаринки вмить обсідали бронзівки³, очманілі від нескінченного солодкавого тунку.

Дерева стогнали під вагою вишень, і складалося враження, що на острові щойно жорстоко вбили велетенського дракона, а пурпурові та винно-червоні краплини крові розбризкалися листям. Кукурудзяні качани сягали довжини вашої руки, і варто було вгризтися в канарково-жовту мозаїку насіння, як до рота бризкав струмінь молозива. Достигали й набирали ваги до осені нефритово-зелені мигдальні⁴ та волоські⁵ горіхи, а з-поміж листя визирали ладні оливки⁶ — яскраві й лискучі, наче пташині яйця.

Цілком природно, що моя збиральницька діяльність під час цього тріумфу життя на острові подвоїлася. Відтоді, як у мене з'явився віслючок, окрім звичних вилазок на вихідних у товаристві Теодора, я вирушав тепер і сам у більш відчайдушні та складні експедиції, на які не наважувався раніше. Ця чотиринога тварюка, на ім'я Саллі, яку подарували мені на день народження, була прекрасною, хоча й дещо впертою, компаньйонкою, особливо коли йшлося про тривалі мандри з важким спорядженням. Її невинуватну затятість компенсувала видатна чеснота — як усі віслюки, вона була безмежно терплячою.

Саллі безтурботно роззиралася довкола, поки я спостерігав за черговим представником тваринного світу,

* Harvest Moon — особлива фаза повного Місяця у вересні чи жовтні в пору осіннього рівнодення. За легендою, його світла вистачало для того, щоби фермери могли збирати врожай і після заходу сонця.

або ж, натомість, упадала у своєрідну ослячу дрімоту — щасливий трансopodobний стан, якого можуть досягати віслюки. Тоді вони з напівзаплющеними очима неначе марять про нірвану й не реагують на окрики, погрози чи навіть удари різками. Собаки починають нетерпляче позіхати, скавучати й дряпатися, виразно демонструючи цими та іншими знаками, що, на їхню думку, ми вже приділили удосталь часу павуку та подібним йому організмам, а зараз нам час вирушати. Проте Саллі, коли вже отак солодко марила, здавалося, здатна простояти так і кілька днів, якщо знадобиться.

Одного разу мій друг-селянин, що здобув для мене чимало екземплярів і був уважним спостерігачем, повідомив, що над скелястою долиною за п'ять миль* на північ від вілли зависли двоє величезних птахів. Він було подумав, що вони мають там гніздитися. З його опису це могли бути або орли⁷, або грифи⁸, і мені закортіло добути їхнє пташення. У моїй теперішній колекції хижих птахів⁹ було аж три види сов¹⁰, яструб малий¹¹, дербник¹² і боривітер¹³, тож для її повноти не вистачало ще орла чи стерв'ятника¹⁴. Годі й казати, що я не озвучував своїх орнітологічних амбіцій родині, адже й без того рахунок за м'ясний корм для мого звіринця був астрономічним. На додачу я уявляв реакцію Ларрі, коли запропонував би принести додому грифа. Я вже звик — і це працювало! — просто ставити його перед *fait accompli*** , що в мене з'явився новий домашній улюбленець. Головне було пронести тварину на віллу, а там я вже завжди міг розраховувати на великодушну підтримку Мами й Марго.

Я підготувався до своєї експедиції дуже ретельно: напакував удосталь харчів для себе й песиків, зробив

* Милья — одиниця вимірювання довжини, що становить 1609,344 м.

** «Доконаний факт» (фр.).

чималий запас газози*, а також прихопив бляшанки та коробочки для збирання зразків, сачок для ловлі метеликів і бездонну торбину, у яку міг би повністю вміститися мій орел чи гриф.

Я також узяв бінокль Леслі, який був набагато потужніший за мій. Спитати його дозволу я не міг, бо брат доречно кудись пішов, але я був певен, що він радо позичив би мені свою оптику, якби опинився вдома. Востанне перевіривши спорядження, я пересвідчився, що все на своїх місцях, і почимчикував із крамом до Саллі, унізаной фестонами**.

Украй похмура й вередлива навіть за віслюковими стандартами, вона вибісила мене тим, що навмисно відтоптала мені ноги й боляче вхопила за сідницю, коли я нахилився по сачок. Саллі на мене смертельно образилася, отримавши по заслугі за таку нечемну поведінку, і ми почали нашу експедицію, майже не спілкуючись. Я знехотя напнув солом'яного бриля на її пухнасті вуха у формі арумів¹⁵, висвистав песиків і рушив у путь.

Хоча ще було досить рано, сонце вже шкварило, а небо було напрочуд чистим, палюче-блакитним, яким буває полум'я, коли в нього всипати пригорщу солі — розмитим по краях і в серпанку. Спочатку ми трюхикали дорогою, укритою густою білою курявою, липкою, наче пилок. На шляху ми перестрівали знайомих селян, які хто куди їхали верхи на віслюках — на базар чи на поле. Наша експедиція дещо затрималася, бо місцеві правила хорошого тону вимагали, щоб я привітався з кожним.

На Корфу заведено під час зустрічі трішечки попліткувати й на знак любові та прихильності почастуватися скоринкою хліба, дрібкою висохлого кавунового насіння

* Шипучий напій, схожий на лимонад.

** Від французького «*feston*» — святкова гірлянда — оздоба, краї якої, завітчані, з китицями, вільно звисають.

чи гроном винограду¹⁶. Тож коли настав час звернути з розпеченого курного шляху й почати сходження крізь прохолодні оливкові гаї, я був перевантажений різними смаколиками. Найбільшим із них був кавун — щедрий подарунок, який впхала мені тітонька Агаті, моя добра подруга, з якою ми не бачилися аж цілий тиждень (а це ціла вічність!). Насправді це зовсім трошки, але вона чомусь вирішила, що весь цей час у мене в роті ані дрібки не було.

Після спекотної дороги тінисті оливкові гаї зустріли нас криничною прохолодою. Песики неслися попереду, кружляючи, як годиться, довкола великих печеристих оливкових стовбурів, аж раптом, ошелешені власною зухвалістю, з голосним дзявкотом кидалися наздоганяти прудких ластівок¹⁷. Нічого нового: їм не поталанило ухопити жодної, і вони намагалися вихлюпнути свій гнів на якусь безневинну вівцю або макоцвітне курчатко, і я мав дати їм добрячої прочуханки. Саллі вже забула свої нещодавні витребеньки й узяла гарний темп. Одне її вухо настовбурчилося вперед, а друге вивернулося в мій бік, щоб уловлювати, як я співаю чи коментую все, що ми бачимо дорогою.

Аж ось ми покинули приємний оливковий гайок і зійшли нагору по розпашілих пагорбах, пробиваючись крізь миртові¹⁸ нетрі, переліски кам'яного дуба¹⁹ та мітлісті кучми дроку²⁰. Копита Саллі ретельно перетирали трави під ногами, і тепле повітря сповнювалося пахощами шавлії²¹ та чебрецю²². Песики відсапувалися, з нас із Саллі зійшло сім потів, але опівдні ми видерлися на золоті й іржаво-червоні скелі центральної гряди. Ляно²³-синє море простяглося десь далеко внизу. О пів на третю я присів перепочити в затінку велетенського кам'яного останця. Настрій був препаскудний. Ми прислухалися

до порад мого друга й на скелястому уступі насправді видивилися гніздо, яке належало грізному білоголовому сипу²⁴. До того ж у ньому причаїлося двійко жирненьких і майже повністю оперених пташенят у найкращому для виховання віці. Але — от капость! — долізити до гнізда ані згори, ані знизу було неможливо. Годину я безрезультатно намагався викрасти дитинчат сипа, але зрештою був змушений, хоча й неохоче, відмовитися від ідеї збагатити свою колекцію хижих птахів ще й падальниками.

Ми рушили долу схилом гори й зробили привал, щоб перепочити й попоїсти в затінку. Поки я ковтав свої бутерброди й варені яйця, Саллі схрумала сухі кукурудзяні качани й кавунові кірки. Собаки зжерли виноград і жадібно втамовували спрагу кавуном. Час від часу вони захлиналися й кашляли, угризаючись у соковитий м'якуш, бо насінини потрапляли не в те горло. Через свою ненажерливість і повну відсутність манер Дзюрик і Нехлюй впоралися з обідом набагато раніше за нас із Саллі. Коли вони нарешті допетрали, що я не збираюся їх більше годувати, то полишили нас і побігли схилами вниз, сподіваючись упольовати собі щось іще.

Я влігся долілиць і захрумкотів прохолодним кавуном — рожевим, наче корал²⁵. Мій погляд ковзав схилами пагорба. Десь за п'ятдесят футів* від місця мого перепочинку вимальовувалися залишки невеличкої селянської хатинки.

Тут і там на пагорбі можна було легко роздивитися пласкі ділянки у формі напівмісяця, які колись були крихтними полями довкола хутора. Вочевидь, власник зрештою збагнув, що збіднілий ґрунт на клаптикових полях

* Фут — британська міра довжини, що становить 30,48 см. Тобто хатинка була на відстані приблизно 15 м.

виснажився і не зможе жити кукурудзи чи інших овочів завбільшки із кишеньковий носовичок, і кудись переїхав). Будинок завалився, а поля вкрилися бур'янами та миртами. Я не зводив очей із руїн, уявляючи, хто ж там мешкав, аж раптом угледів, як щось червонясте просочилося крізь деревоподібний чебрець біля підніжжя однієї зі стін.

Я неквапом потягнувся до польового бінокля й приклав його до очей. З громади заваленого каміння постала чітка картина, але якусь мить я ще не міг розрізнити, що саме привернуло мою увагу. Аж ось, на моє здивування, із-за чебрецевого кущика вигулькнуло граційне крихітне звіря — червоне, як осінній листок. Це була ласка²⁶, і, як я зрозумів за її поведінкою, молода й вельми недосвідчена. Перша ласиця, яку я побачив на Корфю, і вона мене миттєво зачарувала. Звірятко спочатку дещо ошелешено роззиралося довкола, а потім звелось на задні лапки й стало енергійно нюхати повітря.

Не відчувши жодного їстівного запаху, ласочка всілася й з насолодою — принаймні так здавалося збоку! — енергійно почухала себе за вухом. За мить вона раптово облишила чепуритися, обережно підвелася й спробувала вхопити сліпучого канарково-жовтого цитринця²⁷. Метелику, однак, поталанило вислизнути з-під щелеп і відлетіти, залишивши хижачку з повітрям у пазурах і в дещо незручному становищі. Вона ще раз звелася на задні лапи, щоб вистежити, куди полетіла її здобич, однак утратила рівновагу й ледь не гепнулася з каменя, на якому сиділа.

Я спостерігав за звірятком, вражений його мініатюрністю, насиченим забарвленням і невинним виглядом. Звісно, мені кортіло впхати його за пазуху й притягти додому, щоб додати до свого звіринцю, але я знав, що це

буде непросто. Поки я підбирав найефективніший спосіб досягнення своєї мети, на руїнах хатинки розгорнулася драма. Я побачив над собою тінь, схожу за силуетом на мальтійський хрест*, яка майоріла над низьким кущем. Раптом я чітко розгледів боривітра, що швидко шугнув до ласочки, яка досі не полишила свого каменя й нюхала повітря, вочевидь, не усвідомлюючи небезпеки.

Поки я визначався, чи кричати мені, а чи плескати в долоні, щоб її попередити, вона теж угледіла яструба, з неймовірною швидкістю обернулася, граційно скочила на залишки стіни й зникла в щілині між двома каменями. У неї, здавалося, і гладу²⁸ не просочитися — не те що мініатюрному ссавцю. Збоку це скидалося на хитромудрий трюк: ось вона приросла до свого каменя, а за мить стіна її всотала, наче дощову краплину. Боривітер, розчепіривши хвоста, завис на хвильку над руїнами, вочевидь, сподіваючись на повторну появу ласочки.

Проте це йому швидко набридло, і він полетів далі вздовж схилів у пошуках легшої наживи. Ласка відразу ж висунула з тріщини свій писочок і, коли зрозуміла, що узбережжя чисте й небезпека минула, обережно вилізла назовні. Потім прокралася вздовж стіни і, наче натхнена власною кмітливістю, і далі її обнишпорювала, час від часу заповзаючи в усі закуточки й западинки між камінням. Поки я стежив за ласочкою, то прикидав, як би так удало спуститися з пагорба й накрити її сорочкою, перш ніж вона помітить мою присутність. Зважаючи на майстерний трюк зі зникненням під час утечі від боривітра, це буде ой як непросто.

Якась секунда — і ласочка, гнучка як змія, зникла в отворі в основі стіни. Аж раптом з іншої діри трохи вище

* Хрест, що складається із чотирьох стрілкоподібних частин. Геральдичний символ ордену госпітальєрів, також відомих як мальтійські лицарі.

за цю вигулькнуло ще одне звірятко. Украв збентежене, воно блискавкою понеслося попід зруйнованою стелею й зникло у шпарині. Моє серце калатало від радості: з першого погляду краєм ока я впізнав істоту, яку багато місяців марно розшукував і вже не сподівався впіймати. Це була садова соня²⁹ — як на мене, один із найпривабливіших європейських гризунів.

Звірятко, завбільшки з половину повнорослого щура, було вкрите коричневим хутром, мало лискучо-біле черевце, лапки й підхвістя, а довгий пухнастий хвіст увінчувала чорно-біла китичка. На пискі в соні була смужка чорного хутра, яка кумедно обводила очі й нагадувала ті старомодні маски, під якими приховувалися грабіжники.

Хоч круть — хоч верть, але я знову опинився в скрутному становищі. Піді мною причаїлися дві тваринки, яких мені кортіло дістати будь-якою ціною, до того ж невідомо, яку більше. І вони були надзвичайно похливі. Якщо я зараз як належить не спланую свого випадку, з високою вірогідністю втрачу обох. Спочатку я вирішив зайнятися ласкою, бо вона була більш метушливою, тоді як соня має сидіти у своїй новій схованці, якщо її не турбувати. Поміркувавши, я вирішив, що мій сачок є більш придатним знаряддям, ніж сорочка, тому, озброївшись першим, я з максимальною обережністю прокрався вниз по схилу, щоразу застигаючи на місці, коли ласочка виглядала з отвору й роззиралася довкола.

Урешті-решт мені поталанило непомітно наблизитися до стіни на відстань кількох футів. Я міцніше вхопив держак сачка й чекав, коли звірятко вигулькне з глибини отвору, який воно зараз досліджувало. Аж ось воно з'явилося, але так раптово, що я розгубився. Ласочка звелася на задні лапи й подивилася на мене із цікавістю й без жодного натяку на тривогу. Я вже ось-ось приготу-

вався одним помахом сачка накрити тваринку, аж раптом, із хрускотом проломлюючи куці, з висолопленими язиками, жваво метляючи хвостами, об'явилися всі троє моїх гавкунів. Вони так голосно мене вітали, наче ми не бачилися місяцями. Ласка зникла.

Ось вона ще там сидить, нажахана собачою лавиною, а за мить її вже нема. Я розпачливо висварив песиків і вигнав їх вище в гори, де вони вляглися в затінку, ображені й спантелчені моїм поганим настроєм. Тоді я поновив спроби вполювати соню.

За багато років будівельний розчин між камінням розкришився, люті зимові проливні дощі змили його геть, а тепер залишки будинку являли собою самі сухокладкові* стіни.

Завдяки лабіринту сполучених між собою тунелів і печер утворювалася ідеальна схованка для будь-якої дрібної тваринки. Існував лише один спосіб полювання в цій місцевості: розформувати кладку на окремі камені, тому я почав це робити досить наполегливо. Я розібрав добрячий шмат, але не знайшов нічого більш захопливого, аніж пари обурених скорпіонів³⁰, декількох мокриць³¹ і молодого гекона³², який утік, залишивши мені свій пульсуючий хвіст. Я стікав потом, хотів пити, і тому десь за годину сів у затінку поки що не порушеного фрагмента стіни, щоб перепочити.

Мені вже стало просто цікаво, скільки часу знадобиться, щоби впоратися з рештою кладки, коли із провалля за якихось три фути від мене показалася соня. Вона видерлася на камінь, як трохи розповнілий альпініст, а потім, діставшись вершини, усілася на свою огрядну дупку й заходила ретельно вмиватися, повністю ігноруючи

* Давній будівельний підхід із використанням ретельно підібраного сухого каменю без будівельного зв'язувального розчину.

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Розділ 1. Собаки, соні та сумбур.....	7
Розділ 2. Привиди та павуки.....	43
Розділ 3. Сад богів.....	65
Розділ 4. Духи весни.....	104
Розділ 5. Факіри і фієсти.....	130
Розділ 6. Королівська подія.....	161
Розділ 7. Шляхи любові.....	193
Розділ 8. Дружні веселоці.....	222
Словник біологічних термінів	260